

**Pr. lect. univ. dr. Ionuț Holubeanu,
Facultatea de Teologie Ortodoxă,
Universitatea „Ovidius“ din Constanța**

NUMELE PROVINCIEI MITROPOLIEI DE MARCIANOPOLIS ÎN NOTITIAE EPISCOPATUUM

Abstract *: *The metropolitan see of Marcianopolis (today's Devnya, in Bulgaria) is referenced in six Notitiae episcopatum of the Patriarchate of Constantinople. However, although Marcianopolis used to be the metropolis of the Roman province of Moesia Secunda until 536, its ecclesiastical province is referred to as 'Haemimontus', 'Haemimontus II' or even 'Thracia' in Notitiae. Besides, in Notitia 3 there are displayed the paragraphs of two provinces – 'Haemimontus II' and 'Moesia I' – whose sees were located in the territory of the civil Moesia Secunda. Taking into account all these clues, Notitiae appear to be rather puzzling documents.*

This investigation was designed mainly to clarify the name of the province of the metropolitan see of Marcianopolis in the original (now-lost) Notitia. To achieve this purpose, the author first sets forth the recent knowledge of the ecclesiastical organization at lower Danube in the 4th-6th centuries. Actually, there was never in existence more than one great metropolis in the territory of the civil Moesia Secunda. The see of Marcianopolis had been the metropolis of the province until 536 when it lost the rank on behalf of the see of Odessos. Therefore, any information concerning the metropolitan see of Marcianopolis cannot be dated later than the year 536.

In the second part of the article, the author examines what province the sees lying in the civil Moesia Secunda were assigned to in the documents (others than Notitiae) written in the 4th-6th centuries. This survey reveals that this province was referred to as 'Moesia Secunda' or, in an abbreviated form, 'Moesia', both before and after 536.

---

* An English version of this paper has been published as „The Province of the Metropolitan See of Marcianopolis in Notitiae Episcopatum“, în: *5th International Multidisciplinary Scientific Conferences on Social Sciences and Arts SGEM 2018. Conference Proceedings. 26 August – 1 September, 2018, Albena, Bulgaria, Aleksander Bursche et al. (eds), vol. 5/2.2, STEF92, Sofia, 2018, pp. 397-402.*

On the basis of this evidence, it is concluded that the name of the ecclesiastical province of the metropolitan see of Marcianopolis was always 'Moesia Secunda' (or the abbreviated 'Moesia'), but never 'Haemimontus', 'Haemimontus II' or 'Thracia'. Thus, it is very likely that the latter names are the result of compilers' or copyists' errors in Notitiae.

Keywords: *Notitiae episcopatum, Moesia Secunda, Marcianopolis.*

Notitiae Episcopatum Ecclesiae Constantinopolitanae sunt unele dintre cele mai importante documente privitoare la organizarea bisericească de pe teritoriul Imperiului Bizantin. Ele sunt liste în care sunt înregistrate numele scaunelor episcopale din cuprinsul Patriarhiei Ecumenice. Având în vedere, însă, că niciuna dintre *Notitiile* păstrate nu este un document *curat*, interpretarea lor de către cercetători s-a dovedit a fi o sarcină foarte dificilă.

Noile informații privitoare la evoluția istorică a organizării bisericești în provinciile romane de la Dunărea de Jos – Moesia Secunda și Scythia – de-a lungul secolelor IV-VII au permis progrese în lămurirea anumitor informații expuse în *Notitiae*. Dezideratul principal al studiului de față îl reprezintă identificarea numelui provinciei bisericești a mitropoliei de Marcianopolis din *Notitia* redactată în timpul patriarhului Epifanie al Constantinopolului (520-535). Acest document, astăzi pierdut, a fost redactat între 527 și 535, în timpul primului deceniu al domniei împăratului Iustinian I (527-565). Toate informațiile referitoare la scaunul mitropolitan de Marcianopolis expuse în *Notitiile* păstrate derivă din acel document¹.

Scaunul mitropolitan de Marcianopolis în Notitiae

Scaunul mitropolitan de Marcianopolis este menționat în șase *Notitiae episcopatum* – nr. 1-6 (în ediția lui Darrouzès, a cărui numerotare a fost folosită în studiul de față). Numele lui este înregistrat atât în lista scaunelor mitropolitane, cât și în secțiunea rezervată scaunelor

---

1. A se vedea: Ionuț HOLUBEANU, „Interpreting *Notitiae Episcopatum*”, în: *4th International Multidisciplinary Scientific Conferences on Social Sciences and Arts SGEM 2017. Conference Proceedings*, Aleksander BURSCHE et al. (eds), vol. 2/II, Sofia, 2017, pp. 279-284; I. HOLUBEANU, *Organizarea bisericească în Scythia și Moesia Secunda în secolele IV-VII*, Ed. Basilica, București, 2018.

bisericești din fiecare provincie bisericească. Însă, deși Marcianopolis (azi Devnya, în Bulgaria) a fost centrul administrativ al provinciei romane Moesia Secunda, în *Notitiae*, numele eparhiei² sale apare sub forma „Haemimontus”, „Haemimontus II”, „Thracia” sau chiar „Europa” (în fapt „Rhodope”) și „Insulae”. În plus, în *Notitia 3*, sunt expuse paragrafele a două provincii – „Haemimontus II” (Αἰμίμωντος β´) și „Moesia I” (Μυσία α´) – ale căror scaune bisericești erau situate pe teritoriul provinciei civile Moesia Secunda. Haemimontus II apare cu Marcianopolis drept mitropolie plină (mitropolie mare), iar Moesia I cu Odessos (azi Varna, în Bulgaria)³.

Aceste informații le-au creat cercetătorilor reale probleme de interpretare. Unii dintre ei au presupus că într-o anumită etapă istorică, pe teritoriul provinciei civile Moesia Secunda, au funcționat două eparhii bisericești contemporane. Alții, respingând această teză, au susținut că, pentru o vreme, eparhia bisericească a mitropoliei de Marcianopolis s-a numit „Haemimontus II”⁴.

În cele ce urmează, vor fi expuse toate informațiile referitoare la mitropolia de Marcianopolis în fiecare dintre *Notitiae*:

Notitia 1

Lista scaunelor mitropolitane (nr. 37): ἐπαρχία τῆς αὐτῆς [sc. Αἰμιμόντου, dar în manuscrisul A (*Hierol. Patr.* 39), Εὐρώπης <Ροδόπης>]⁵;

2. În studiul de față, termenul *eparhie* (ἐπαρχία) a fost folosit cu sensul său inițial, anume *provincie* (mitropolitană).

3. Jean DARROUZÈS, *Notitiae episcopatum Ecclesiae Constantinopolitanae. Texte critique, introduction et notes*, coll. *Géographie ecclésiastique de l'Empire Byzantin*, vol. I, Institut français d'études byzantines, Paris, 1981, 3, 36, 603-610, p. 241; 3, 44, 727-731, p. 244.

4. A se vedea: J. DARROUZÈS, *Notitiae...*, pp. 28 (nr. 44), 31 (nr. 36); Giorgio FELDALTO, *Hierarchia Ecclesiastica Orientalis*, vol. I, Edizioni Messaggero, Padova, 1988, p. 341; Bistra NIKOLOVA, „The Church of Odessos-Varna between Byzantium, the Bulgarian Tsardom and the Patriarchate of Constantinople”, în: *Études Balkaniques*, XXXIV (1998), 1-2, pp. 96-98; Sorin OLTEANU, „Toponime procopiene”, în: *Studii și cercetări de istorie veche și arheologie*, LVIII (2007), 1-2, pp. 76-79; Nelu ZUGRAVU, *Fontes Historiae Daco-Romanae Christianitatis*, Ed. Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2008, p. 641 (n. 14).

5. J. DARROUZÈS, *Notitiae...*, 1, 37; *apparatus* 34-36, p. 205.

Paragraful eparhiei mitropoliei de Marcianopolis (nr. 444): *ἐπαρχία <τῆς αὐτῆς>* [sc. Αἰμμόντου, dar în manuscrisele A și L (*Lipsiens. Rep. I 17*) νήσων Κυκλάδων]⁶.

Notitia 2

Lista scaunelor mitropolitane (nr. 36) – *ἐπαρχία τῆς αὐτῆς* [sc. Αἰμμόντου]⁷;

Paragraful eparhiei mitropoliei de Marcianopolis (nr. 512) – *ἐπαρχία Αἰμμόντου*⁸.

Notitia 3

Lista scaunelor mitropolitane (nr. 47) – *ἐπαρχία τῆς αὐτῆς* [sc. Θράκης]⁹;

Lista scaunelor mitropolitane (nr. 50) - *ἐπαρχία Αἰμμόντου*¹⁰;

Paragraful eparhiei mitropoliei de Marcianopolis (nr. 727) – *ἐπαρχία Αἰμμόντου β*¹¹.

Notitia 4

Lista scaunelor mitropolitane (nr. 37) – *ἐπαρχία τῆς αὐτῆς* [sc. Αἰμμόντου]¹²;

Paragraful eparhiei mitropoliei de Marcianopolis (nr. 462) – *ἐπαρχία τῆς αὐτῆς* [sc. Αἰμμόντου]¹³.

Notitia 5

Lista scaunelor mitropolitane (nr. 32) – *ἐπαρχία τῆς αὐτῆς* [sc. Αἰμμόντου]¹⁴.

Notitia 6

Lista scaunelor mitropolitane (no. 32) – *ἐπαρχία τῆς αὐτῆς* [sc. Ἐμμούντων, i.e. Αἰμμόντου]¹⁵.

---

6. J. DARROUZÈS, *Notitiae...*, 1, 32, 444; *apparatus 444*, p. 213.

7. J. DARROUZÈS, *Notitiae...*, 2, 36, p. 217.

8. J. DARROUZÈS, *Notitiae...*, 2, 32, 512, p. 227.

9. J. DARROUZÈS, *Notitiae...*, 3, 47, p. 231.

10. J. DARROUZÈS, *Notitiae...*, 3, 50, p. 231.

11. J. DARROUZÈS, *Notitiae...*, 3, 44, 727, p. 244.

12. J. DARROUZÈS, *Notitiae...*, 4, 37, p. 249.

13. J. DARROUZÈS, *Notitiae...*, 4, 31, 462, p. 260.

14. J. DARROUZÈS, *Notitiae...*, 5, 32, p. 265.

15. J. DARROUZÈS, *Notitiae...*, 6, 32, p. 268.

După cum se poate observa, în cele mai multe dintre *Notitiae*, scaunul mitropolitan de Marcianopolis este plasat în provincia bisericească „Haemimontus”. Într-unul dintre documente, există o informație suplimentară, anume „II” – „Haemimontus II”. Într-o altă *Notitia*, eparhia sa este numită „Thracia”. Cât privește numele „Europa” – în realitate, „Rhodope” – și „Insulae”, în mod evident, ele sunt rezultatul unor greșeli de copist. În primul caz, în manuscrisul A, au fost inversate două rânduri consecutive¹⁶. În cel de-al doilea, în ultima secțiune a documentului din manuscrisele A și L, paragraful distinct al provinciei Haemimontus a scaunului mitropolitan de Hadrianopolis a dispărut în urma alipirii cuprinsului său la paragraful precedent al eparhiei Insulae¹⁷. În urma acestei contopiri, termenul τῆς αὐτῆς din deschiderea paragrafului mitropoliei de Marcianopolis, care urma după cel al mitropoliei de Hadrianopolis, a căpătat o nouă semnificație, anume νήσων Κυκλάδων (din Insulae), în loc de Αἰμμόντου (din Haemimontus).

Rangul scaunului de Marcianopolis

Foarte importante pentru analiza de față sunt noile informații referitoare la organizarea bisericească din provinciile romane de la Dunărea de Jos de-a lungul secolelor IV-VII. Principala informație ce poate fi valorificată în cazul de față este cea referitoare la pierderea rangului mitropolitan în cadrul eparhiei Moesia Secunda de către scaunul de Marcianopolis și preluarea acestui rang de către scaunul de Odessos. Acest eveniment a avut loc în anul 536.

În fapt, scaunul de Marcianopolis este atestat cu rangul de mitropolie plină/mare la Sinodul al II-lea Ecumenic (Constantinopol, 381)¹⁸, la Sinodul al III-lea Ecumenic (Efes, 431)¹⁹, în *Encyclia* (457/8)

16. J. DARROUZÈS, *Notitiae...*, apparatus 34-36, p. 205.

17. J. DARROUZÈS, *Notitiae...*, apparatus 444, p. 213.

18. Ernest HONIGMANN, „Recherches sur les listes des Pères de Nicée et de Constantinople”, în: *Byzantion*, XI (1936), pp. 442-446.

19. *Acta Conciliorum Oecumenicorum*, Eduard SCHWARTZ (ed.), tomus I, volumen 1, pars 5, De Gruyter, Berlin/Leipzig, 1927, p. 123¹⁰ (în continuare, se va cita ACO); ACO, E. SCHWARTZ (ed.), tomus I, volumen 4, De Gruyter, Berlin/Leipzig, 1922-1923, pp. 31²⁸, 37 (no. 6), 45 (no. 21), 164³⁶, 165⁴¹, 203³¹⁻³⁴.

împăratului Leon I (457-474)²⁰ și la sinodul endemic din 459/60²¹. În schimb, Marcianopolisul este menționat ca episcopie sufragană a mitropoliei de Odessos în paragraful eparhiei Moesia I din *Notitia* 3²². De aici se poate deduce faptul că, după 459/60, scaunul de Marcianopolis a pierdut rangul mitropolitan în favoarea celui de Odessos.

În ceea ce privește scaunul de Odessos, el este înregistrat cu rangul de simplă episcopie în *Encyclia* (457/8)²³ și la sinodul endemic din 518²⁴. În schimb, în *Novella 120* (9 mai 544), el apare ca având întâietate față de scaunul de la Tomis²⁵. La acea vreme, în mod cert, Tomisul avea rangul de mitropolie plină/mare a eparhiei bisericești Scythia. Una dintre modalitățile prin care Odessosul ar fi putut devansa mitropolia Sciției în schema de organizare a Patriarhiei de Constantinopol ar fi fost aceea ca el să fi preluat rangul mitropolitan de la scaunul de Marcianopolis. Această ipoteză este susținută de paragraful mitropoliei de Odessos din *Notitia 3* (Moesia I), în care Marcianopolisul este menționat ca simplă episcopie, sufragană a mitropoliei de Odessos.

În mod cert, această reorganizare bisericească a avut loc între anii 518 și 544. În cel dintâi an, scaunul de Odessos este atestat pentru ultima oară cu rangul de simplă episcopie, iar în cel din urmă, el este atestat pentru prima oară cu cel de mitropolie plină/mare. Pe de altă parte, având în vedere că Odessos a devenit centrul administrativ al nou createi *quaestura Iustiniana exercitus* în 536, este foarte probabil că tot atunci scaunul ei bisericesc a preluat rangul de mitropolie plină a provinciei Moesia Secunda de la cel de Marcianopolis²⁶.

În ceea ce privește provinciile Moesia I (Μυσία α') și Haemimontus II (Αἰμίμωντος β') din *Notitia 3*, nu este posibil ca acestea să fi fost

---

20. A se vedea *infra*, paragraful cu n. 33.

21. E. SCHWARTZ, *Publizistische sammlungen zum acacianischen schisma*, Beck, München, 1934, p. 176, n. 1 (nr. 7).

22. J. DARROUZÈS, *Notitiae...*, 3, 36, 607, p. 241.

23. ACO, E. SCHWARTZ (ed.), tomus II, volumen 5, De Gruyter, Berlin/Leipzig, 1936, pp. 24¹⁵, 32¹⁻².

24. ACO, E. SCHWARTZ (ed.), tomus III, De Gruyter, Berlin/Leipzig, 1940, p. 66²³ (nr. 36).

25. *NOVELLAE*, 120, IX [în *Corpus Iuris Civilis*, Rudolf SCHÖLL (ed.), vol. 3, Weidmannos, Berlin, 1912, p. 588⁴⁻⁸ (în continuare, se va cita *CIC* 3)].

26. I. HOLUBEANU, *Organizarea bisericească...*, pp. 222-233.

două provincii bisericești contemporane, după cum au crezut unii cercetători. Dovadă în acest sens este faptul că Marcianopolisul și Novae sunt menționate în ambele paragrafe²⁷. Ca atare, aceste înregistrări reflectă, în mod cert, două etape istorice diferite ale aceleiași eparhii bisericești.

Trebuie evidențiat și faptul că, exceptând Marcianopolisul și Odesos, niciun alt scaun bisericesc de pe teritoriul provinciei civile Moesia Secunda nu este atestat documentar cu rangul de mitropolie.

Pe temeiul celor de mai sus, se poate conchide faptul că scaunul de Marcianopolis a deținut rangul de mitropolie până în anul 536. De asemenea, el a fost singurul centru episcopal de pe teritoriul provinciei civile Moesia Secunda care a deținut acest rang bisericesc până în acel an.

Numele provinciei de Marcianopolis în documente

În continuare, se va arăta sub ce nume este menționată în documente (altele decât *Notitiae*) eparhia mitropoliei de Marcianopolis și a scaunelor ei sufragane.

În lista de semnături a Sinodului I Ecumenic (Niceea, 325), semnătura lui Pistus de Marcianopolis apare în paragraful provinciei Μυσία/*Moesia*²⁸. Cea a lui Martyrius de Marcianopolis apare în paragraful aceleiași provincii – *Moesia* – în lista de semnături a Sinodului al II-lea Ecumenic (Constantinopol, 381)²⁹.

În documentele privitoare la criza nestoriană din jurul anului 431, mitropolitul de Marcianopolis de la acea vreme și trei dintre sufraganii săi sunt atestați ca ierarhi în „Moesia” sau în „Moesia Secunda”. Mai precis, Dorotheus de Marcianopolis apare ca ierarh atât în „Moesia”, cât și în „Moesia Secunda” (δευτέρα Μυσία/*Mysia secunda*)³⁰. Apoi, la-

27. J. DARROUZÈS, *Notitiae...*, 3, 36, 604, 607, p. 241; 3, 44, 727, 729, p. 244.

28. Heinrich GELZER, Heinrich HILGENFELD, Otto CUNTZ, *Patrum nicaenorum nomina Latinae, Graece, Coptice Syriace, Arabice, Armeniace*, Teubner, Leipzig, 1898, pp. LXIV (nr. 207), 52 (nr. 205), 53 (nr. 204).

29. Ernst HONIGMANN, „Recherches sur les listes...”, pp. 442-446.

30. ACO, E. SCHWARTZ (ed.), tomus I, volumen 1, pars 3, De Gruyter, Berlin/Leipzig, 1927, p. 38⁶⁻⁷; ACO, t. I/1.5, p. 15⁹; ACO, E. SCHWARTZ (ed.), tomus I, volumen 3, De Gruyter, Berlin/Leipzig, 1929, p. 177¹⁷⁻¹⁸; ACO, t. I/4, pp. 28²³ (nr. XII), 31²⁸, 114⁹,

cob de Durostorum a menționat „Moesia“ drept provincia sa într-una dintre semnăturile sale păstrate pe documentele de la Sinodul al III-lea Ecumenic (Efes, 431)³¹. În mod similar, despre Valerianus și Eudocius se afirmă că sunt episcopi sufragani în „Moesia“³².

În *Encyclia* (457/8), Valerianus de Marcianopolis este atestat în mod indirect drept mitropolit al eparhiei „Moesia Secunda“. Rangul său bisericesc poate fi dedus din faptul că el a fost singurul destinat direct din Moesia Secunda al scrisorii chestionar trimise de împăratul Leon I. În ceea ce privește numele provinciei sale, el este menționat în scrisoarea de răspuns adresată de către sufraganii săi împăratului Leon I³³.

Lista de semnături a sinodului endemic din 518 este ultimul document cunoscut anterior anului 536 în care este menționat numele provinciei bisericești a mitropoliei de Marcianopolis. În aceasta, Amantius de Nicopolis ad Istrum a menționat numele eparhiei sale, anume „Moesia Secunda“³⁴. La acea vreme, episcopia de Nicopolis ad Istrum era sufragana a mitropoliei de Marcianopolis.

Important pentru tema tratată este și numele sub care apare în documente provincia mitropoliei de Odessos, după anul 536. Astfel, împăratul Iustinian I a precizat în *Novella 65* (23 martie 538) că Odessos este o Biserică a Moesiei (*ecclesiae Mysiae*)³⁵. De asemenea, scaunul de Odessos este înregistrat ca arhiepiscopie autocefală în „Moesia“ în patru *Notitiae* (1-2, 4-5)³⁶. Această din urmă informație reflectă situația de la sfârșitul mării invazii slavo-avare – *post 612 (?)*³⁷.

Singura excepție o constituie numele „Moesia I“ atribuit eparhiei mitropoliei de Odessos în *Notitia 3*. Foarte probabil, arhetipul aces-

144¹⁰, 164³⁶, 165¹¹; ACO, E. SCHWARTZ (ed.), tomus I, volumen 5, pars 2, De Gruyter, Berlin/Leipzig, 1924-1926, p. 368³⁸.

31. ACO, t. I/4, p. 28³⁵.

32. ACO, t. I/4, p. 203³³.

33. ACO, t. II/5, pp. 24¹⁵, 32¹⁻².

34. ACO, t. III, p. 66¹.

35. *NOVELLAE*, 65 (în *CIC* 3, p. 339²).

36. J. DARROUZÈS, *Notitiae...*, 1, 39, p. 205; 2, 42, p. 217; 4, 40, p. 250; 5, 44, p. 265.

37. I. HOLUBEANU, *Organizarea bisericească...*, pp. 222-233.

tui paragraf a făcut parte dintr-o *Notitia* (astăzi pierdută) redactată în jurul anului 536, în timpul patriarhului Menas al Constantinopolului (536-552)³⁸. Având în vedere, însă, că în *Novella 11* (14 aprilie 535), adevărata Moesia I (*Mysia prima*) a fost trecută de împăratul Iustinian I sub jurisdicția nou organizatei Arhiepiscopii Iustiniana Prima³⁹, se poate conchide că numele „Moesia I” din *Notitia 3* nu este decât o formă coruptă a numelui „Moesia” sau „Moesia II” din *Notitia* originală a lui Menas.

„Moesia Secunda” și „Moesia” nu trebuie considerate două provincii diferite. Cel din urmă nume nu este decât o formă prescurtată a celui dintâi. O dovadă în acest sens este folosirea lor deopotrivă și în documentele civile. Astfel, în *Novellae*, împăratul Iustinian I a folosit ambele forme ale numelui atunci când a făcut referire la Moesia Secunda⁴⁰. Pe de altă parte, aceasta dovedește că numele provinciei bisericești nu se deosebea cu nimic de cel al celei civile.

Așadar, provincia mitropoliei de Marcianopolis s-a numit „Moesia Secunda”/„Moesia”, cel puțin până în anul 518. Provincia scaunului de Odessos, care a preluat rangul mitropolitan de la cel de Marcianopolis, s-a numit „Moesia” după 536. În plus, numele provinciei mitropoliei de Marcianopolis nu apare în niciun document (cu excepția *Notitiae*) sub forma „Haemimontus (II)” sau „Thracia”.

Pe temeiul acestor argumente, se poate conchide că numele eparhiei bisericești de pe teritoriul provinciei civile Moesia Secunda a rămas neschimbat de-a lungul întregului secol al VI-lea. El a fost „Moesia Secunda”, în forma extinsă, sau „Moesia”, în cea prescurtată. Cât privește numele „Haemimontus (II)” sau „Thracia” din *Notitiae*, ele sunt, cel mai probabil, urmarea unor greșeli ale compilatorilor sau copiștilor.

38. I. HOLUBEANU, *Organizarea bisericească...*, pp. 172-177.

39. *NOVELLAE*, 11 (în *CIC 3*, p. 94⁵⁻⁸). Provincia Moesia I de sub jurisdicția Iustinianei Prima apare în documente și cu numele de „Moesia Superior” (*Mysia superior*/Μυσία ἡ ἀνωτέρα), a se vedea *NOVELLAE*, 131 (în *CIC 3*, p. 655²⁰⁻²¹).

40. Pentru „Moesia Secunda”, a se vedea *NOVELLAE*, 8, *appendix* (în *CIC 3*, p. 88¹¹); *NOVELLAE*, 34 (în *CIC 3*, p. 241⁷). Pentru „Moesia”, a se vedea *NOVELLAE*, 41 (în *CIC 3*, p. 262^{7, 11, 18, 24}); *NOVELLAE*, 50 (în *CIC 3*, pp. 293^{13/10, 21, 30/28}, 294^{2, 13/12}); *NOVELLAE*, 65 (în *CIC 3*, p. 339⁴); *NOVELLAE*, 135 (în *CIC 3*, p. 690); *NOVELLAE*, 148 (în *CIC 3*, p. 722¹⁷).

Trebuie precizat și faptul că în *Notitiae* este menționat și numele „Moesia II” (Μυσία Β΄). Astfel, scaunul de Drizipara este înregistrat în *Notitia 3* drept arhiepiscopie autocefală în această provincie⁴¹. În mod cert, această informație este tot rezultatul unei greșeli de compilator sau copist. În fapt, Drizipara a fost un oraș situat pe teritoriul provinciei romane Europa, iar scaunul ei este atestat ca arhiepiscopie autocefală în această din urmă provincie în patru *Notitiae* (1-2, 4-5)⁴². Cu toate acestea, plasarea greșită a acestui scaun bisericesc în „Moesia II” are o oarecare valoare documentară, întrucât dovedește că cel puțin într-una dintre *Notitiile* originale, astăzi pierdute, fusese folosită forma întregă a numelui acestei provincii (Moesia II). Ca atare, foarte probabil, fie numele provinciei mitropoliei de Marcianopolis, fie cel al celei de Odessos, fie, mai degrabă, al amândurora, a fost înregistrat sub forma „Moesia II” (Μυσία Β΄) în *Notitiile* originale.

Concluzii

Pe temeiul analizei de mai sus se pot emite următoarele concluzii:

1. Provincia bisericească a scaunului mitropolitan de Marcianopolis nu s-a numit niciodată „Haemimontus”, „Haemimonutus II” sau „Thracia”. Foarte probabil, aceste nume menționate în *Notitiae* sunt rezultatul unor greșeli ale compilatorilor sau copiștilor. Ele nu sunt confirmate de niciun alt document istoric.

2. Numele eparhiei bisericești de pe teritoriul provinciei civile Moesia Secunda a rămas neschimbat de-a lungul secolelor IV-VI. El a fost „Moesia Secunda”, în forma extinsă, sau „Moesia”, în cea prescurtată. Ambele forme sunt în deplin acord cu cel al provinciei civile.

3. Foarte probabil, în *Notitia* originală a lui Epifanie al Constantinopolului, mitropolia de Marcianopolis era înregistrată sub forma ἐπαρχία Μυσίας Β΄ - ὁ Μαρκιανουπόλεως, iar în *Notitia* lui Menas, cea de Odessos era înregistrată sub forma ἐπαρχία Μυσίας Β΄ - ὁ Ὀδυσσοῦ.

41. J. DARROUZÈS, *Notitiae...*, 3, 91, p. 233.

42. J. DARROUZÈS, *Notitiae...*, 1, 69, p. 206; 2, 73, p. 218; 4, 71, p. 251; 5, 74, p. 266.

4. Analiza de mai sus confirmă ipoteza potrivit căreia în *Notitiile* păstrate s-au strecurat numeroase greșeli în timpul procesului de prelucrare și copiere a acestor documente. Cu toate acestea, corelând informațiile expuse în cuprinsul lor cu cele din alte izvoare, pot fi aflate informații valoroase, mai puțin cunoscute, referitoare la organizarea bisericească din cuprinsul Patriarhiei de Constantinopol în diferite etape istorice.